

Rb Den Haag, 2 april 2008, Wobben v Vestas**OCTROOIRECHT****Nietigheid**

- [Gebrek aan uitvinderswerkzaamheid nu de voorgeschreven werkwijze al was voorzien door Heier, al was doordacht door Bruntt, al was voorschreven door Eltra, en al onderdeel vormde van het Horns Reef project](#)

In dit verband stelt de rechtbank voorop dat het er bij de beoordeling van de uitvinderswerkzaamheid om gaat of de gemiddelde vakman (i) het door de uitvinding opgeloste probleem zou hebben onderkend, (ii) voor de oplossing van dat probleem te rade zou zijn gegaan bij een bepaald tot de stand van de techniek behorend document, en (iii) alsdan, met gebruikmaking van algemene vakkennis, de uitvinding als voor de hand liggende oplossing uit dat document (niet kon, maar) zou hebben afgeleid ([HR 15 februari 2008, Rvdv 2008, 221](#)). (...) Op grond van het voorgaande moet worden geconcludeerd dat het laten bijdragen van windturbines aan de stabiliteit van de netfrequentie op de wijze die EP 774 voorschrijft, op de prioriteitsdatum grotendeels al was voorzien door Heier, al was doordacht door Bruntt, al was voorschreven door Eltra, en al onderdeel vormde van het Horns Reef project. Op basis van die stand van de techniek en de algemene kennis van de vakman lag de uitvinding waarvoor EP 774 is verleend voor de hand. Derhalve moet EP 774 worden vernietigd bij gebrek aan uitvinderswerkzaamheid.

- [Te beoordelen vanuit oogpunt van een vakman op het gebied van netbeheer en op het gebied van windenergie](#)

De rechtbank verwerpt het betoog van Wobben dat de inventiviteit van zijn uitvinding uitsluitend kan worden beoordeeld vanuit het oogpunt van een vakman op het gebied van netbeheer. Wobben wijst er in dat verband op dat de uitvinding een oplossing voor een probleem op het gebied van netbeheer betreft. Dat de uitvinding een probleem op het gebied van netbeheer beoogt op te lossen is niet in geschil. De oplossing van dat probleem is echter onmiskenbaar gelegen op het gebied van de windenergietechniek. De oplossing betreft immers, blijkens de titel, conclusies en beschrijving van het octrooi, (een werkwijze voor het bedienen van) een windturbine. Dat brengt mee dat, voor zover windenergie en netbeheer afzonderlijke technische gebieden zijn, de uitvinding op zijn minst mede windenergietechniek betreft en dat derhalve ook de visie en kennis

van de vakman op het gebied van windenergie van belang zijn bij de beoordeling van de inventiviteit van die uitvinding.

Vindplaatsen:

Rb Den Haag, 2 april 2008

(Chr.A.J.F.M. Hensen, mr. P.H. Blok en mr. ir. I.H.F. de Vries)

RECHTBANK 's-GRAVENHAGE

Sector civiel recht

zaaknummer / rolnummer: 291207 I HA ZA 07-2159

Vonnis van 2 april 2008

in de zaak van

[X] WOBBEN,

wonende te Aurich, Duitsland,

eiser in conventie,

verweerder in reconventie,

procureur mr. P.I.M. van Schmidt auf Altenstadt,

advocaat mr. R.E. Ebbink en mr. M.A.R. Vermunt te Amsterdam,

tegen

1. de vennootschap naar buitenlands recht

VESTAS WIND SYSTEMS AIS,

gevestigd te Randers, Denemarken,

2. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

VESTAS BENELUX B.V.,

gevestigd te Rheden,

3. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

VESTAS OFFSHORE APPLICATIONS B.V.,

gevestigd te Rheden,

gedaagden in conventie,

eiseressen in reconventie,

procureur mr. H.I.A. Knijff,

advocaat mr. G. Kuijpers te Amsterdam.

Partijen zullen hierna Wobben en Vestas (enkelvoud) genoemd worden.

1. De procedure

1.1. Het verloop van de procedure blijkt uit:

- de dagvaarding in versnelde bodemprocedure van 15 juni 2007,

- de akte houdende overlegging producties van de zijde van Wobben, met producties 1-26,

- de conclusie van antwoord in conventie tevens conclusie van eis in reconventie, met producties 1-19,

- de conclusie van antwoord in reconventie,

- de akte houdende overlegging aanvullende producties, tevens akte houdende eisenwijziging van de zijde van Wobben, met producties 27-30, alsmede een gecorrigeerde versie van productie 6,

- de akte houdende overlegging aanvullende producties van de zijde van Vestas, met producties 20-25,

- de brief van 5 februari 2008 van de zijde van Wobben met nagekomen productie 31,

- het per email en fax verzonden bericht van 6 februari 2008 van de zijde van Vestas, waarin melding wordt gemaakt van een afspraak tussen partijen over de proceskosten,

- de pleidooien en de ter gelegenheid daarvan overgelegde pleitnotities.

1.2. Ten slotte is vonnis bepaald.

2. De feiten

2.1. Vestas is actief in de windenergiesector. Gedagden sub 1, 2 en 3 houden zich bezig met respectievelijk de ontwikkeling van windenergie-inrichtingen, de verkoop, de installatie en het onderhoud van windenergie-inrichtingen in Nederland en de realisatie van een windenergieproject voor de kust bij Egmond aan Zee.

2.2. Wobben is oprichter van het bedrijf Enercon GmbH dat, net als Vestas, actief is in de windenergiesector.

2.3. Wobben is houder van [Europees octrooi 1 282 774 \(hierna: EP 774\)](#), dat betrekking heeft op een "Verfahren zum betreiben einer Windenergieanlage sowie Windenergieanlage" (werkwijze voor het bedienen van een windenergie-inrichting en een windenergie-inrichting). Het octrooi is verleend voor onder meer Nederland op basis van een octrooiaanvraag die op 31 maart 2001 is ingediend, met een beroep op voorrang vanaf 11 mei 2000. De verlening van het octrooi is gepubliceerd op 3 september 2003. De conclusies van het octrooi zoals verleend luiden als volgt:

1. Verfahren zum Betreiben einer Windenergieanlage mit einem Generator zum Abgeben elektrischer Leistung an ein elektrisches Netz, wobei die Windenergieanlage einen mit dem Generator gekoppelten Rotor mit Rotorblättern mit Pitchregelung aufweist, dadurch gekennzeichnet, dass die von dem Generator an das Netz abgegebene Leistung in Abhängigkeit der Netzfrequenz des elektrischen Netzes geregelt bzw. eingestellt wird und daß die in das Netz eingespeiste Leistung verringert wird, wenn die Netzfrequenz mehr als 3% über ihrem Sollwert liegt.

2. Verfahren nach Anspruch 1, dadurch gekennzeichnet, dass die vom Generator an das Netz abgegebene Leistung abhängig vom weiteren Anstieg der Netzfrequenz kontinuierlich weiter verringert wird.

3. Verfahren nach Anspruch 1, dadurch gekennzeichnet, dass die in das Netz eingespeiste Leistung verringert wird, wenn die Netzfrequenz mehr als 6% über ihrem Sollwert liegt.

4. Windenergieanlage zur Durchführung des Verfahrens nach einem der vorhergehenden Ansprüche, mit einem Rotor und einem mit dem Rotor gekoppelten elektrischen Generator zum Abgeben elektrischer Leistung an ein elektrisches Netz, wobei der Rotor Rotorblätter mit einer Pitchregelung aufweist, gekennzeichnet durch eine Regelungseinrichtung mit einem Frequenzempfänger zum Messen der Frequenz der am Netz anliegenden elektrischen Spannung (Strom), und dass die von dem Generator an das Netz abgegebene Leistung in Abhängigkeit der vorn Frequenzempfänger gemessenen Netzfrequenz einstellbar ist und dass die Windenergieanlage eine reduzierte Leistung in das Netz einspeist, wenn die Netzfrequenz mehr als 3% über ihrem Sollwert liegt.

2.4. De door Wobben gecorrigeerde Nederlandse vertaling van de conclusies van EP 774 luidt als volgt:

1. Werkwijze voor het exploiteren van een windenergie-installatie met een generator, voor het afgeven van

elektrisch vermogen aan een elektrisch net, waarbij de windenergie-installatie een aan de generator gekoppelde rotor met rotorbladen met een Pitch-regeling heeft, met het kenmerk dat het door de generator aan het net afgegeven vermogen afhankelijk van de netfrequentie van het elektrisch net geregeld, respectievelijk wordt ingesteld, en dat het aan het net afgegeven vermogen wordt verminderd als de netfrequentie meer dan 3% boven de normwaarde ligt.

2. *Werkwijze volgens conclusie 1, met het kenmerk dat de door de generator aan het net afgegeven vermogen continu verder wordt verminderd afhankelijk van de verdere toename van de netfrequentie.*

3. *Werkwijze volgens conclusie 1, met het kenmerk dat de [de rechtbank leest: het] aan het net toegevoegde vermogen wordt verminderd als de netfrequentie meer dan 6% boven de normwaarde ligt.*

4. *Windenergie-installatie voor het uitvoeren van de werkwijze volgens een van de voorgaande conclusies, met een rotor en een aan de rotor gekoppelde elektrische generator, voor het afgeven van elektrisch vermogen aan een elektrisch net, waarbij de rotor rotorbladen heeft met een Pitch-regeling, gekenmerkt door een regelininstallatie met een frequentieopnemer voor het meten van de frequentie van de op het net staande elektrische spanning (stroom) en doordat het door de generator aan het net afgegeven vermogen instelbaar is afhankelijk van de, door de frequentieopnemer gemeten, netfrequentie en doordat de windenergie-installatie een gereduceerd vermogen aan het net toevoert wanneer de netfrequentie meer dan 3% boven de normwaarde ligt.*

3. Het geschil in het incident

3.1. Wobben vordert in het geval dat de hoofdzaak vertraging oploopt – samengevat een provisioneel verbod op directe en indirecte inbreuk op EP 774 zolang niet in de "bodempcedure" [de rechtbank leest: de hoofdzaak] is beslist.

3.2. Vestas voert verweer. Volgens Vestas heeft Wobben geen spoedeisend belang bij de vorderingen. Daarnaast voert Vestas aan dat van inbreuk geen sprake is en dat EP 774 vernietigd moeten worden omdat het octrooi toegevoegde materie bevat en omdat de uitvinding waarvoor het octrooi is verleend, niet nieuw en niet inventief is.

in conventie in de hoofdzaak

3.3. Wobben vordert - samengevat - een verbod op directe en indirecte inbreuk op EP 774 met de gebruikelijke nevenvorderingen en, na eiswijziging, veroordeling van Vestas in de volledige kosten van het geding.

3.4. Vestas voert verweer. Vestas voert aan dat van inbreuk geen sprake is en dat EP 774 vernietigd moet worden omdat het octrooi toegevoegde materie bevat en omdat de uitvinding waarvoor het octrooi is verleend, niet nieuw en niet inventief is. Op de stellingen van partijen wordt hierna, voor zover van belang, nader ingegaan.

in reconventie in de hoofdzaak

3.5. Vestas vordert - samengevat - vernietiging van het Nederlandse deel van EP 774, met veroordeling van Wobben in de volledige kosten van het geding. Aan haar vorderingen legt Vestas ten grondslag dat het octrooi toegevoegde materie bevat en dat de uitvinding waarvoor het octrooi is verleend, niet nieuw en niet inventief is.

3.6. Wobben voert verweer. Volgens Wobben is de uitvinding waarvoor EP 774 is verleend wel nieuw en inventief en bevat het octrooi geen toegevoegde materie. Op de stellingen van partijen wordt hierna, voor zover van belang, nader ingegaan. 4. De beoordeling rechtsmacht en bevoegdheid in het incident, alsmede in de hoofdzaak in conventie en reconventie

4.1. De Nederlandse rechter heeft rechtsmacht ten aanzien van de incidentele en conventionele vorderingen aangezien de gestelde inbreuk zich in Nederland, waaronder mede begrepen het Nederlandse gedeelte van het continentale plat, heeft voorgedaan (artikelen 5 lid 3 EEX-Verordening artikel 14 Rv). De exclusieve bevoegdheid van deze rechtbank vloeit voort uit artikel 80 lid 2 van de Rijksoctrooiwet 1995 (hierna: Row).

4.2. Ten aanzien van de in reconventie gevorderde vernietiging van het Nederlandse deel van EP 774 heeft de Nederlandse rechter exclusieve rechtsmacht (artikel 16 EEX-Verordening). De exclusieve bevoegdheid van deze rechtbank vloeit voort uit artikel 80 lid 1 Row.

in het incident

4.3. Aangezien er geen sprake is van vertraging in de hoofdzaak, begrijpt de rechtbank dat zij niet hoeft te beslissen op de provisionele vorderingen van Wobben.

in conventie in de hoofdzaak

4.4. Op grond van hetgeen hierna in reconventie zal worden overwogen, zal de rechtbank het octrooi dat Wobben in conventie ten grondslag legt aan zijn vorderingen, vernietigen. Dat brengt mee dat die vorderingen moeten worden afgewezen.

in reconventie

inleiding

4.5. De rechtbank is met Vestas van oordeel dat het Nederlandse deel van EP 774 op grond van artikel 75 lid I sub a Row dient te worden vernietigd. Het octrooi had niet behoren te worden verleend aangezien de uitvinding waarvoor het octrooi is verleend, niet op de door artikel 52 jo' 56 van het Europees Octrooiverdrag (hierna: EOV) vereiste uitvinderswerkzaamheid berust.

4.6. In dit verband stelt de rechtbank voorop dat het er bij de beoordeling van de uitvinderswerkzaamheid om gaat of de gemiddelde vakman (i) het door de uitvinding opgeloste probleem zou hebben onderkend, (ii) voor de oplossing van dat probleem te rade zou zijn gegaan bij een bepaald tot de stand van de techniek behorend document, en (iii) alsdan, met gebruikmaking van algemene vakkennis, de uitvinding als voor de hand liggende oplossing uit dat document (niet kon, maar) zou hebben afgeleid ([HR 15 februari 2008, Rvdw 2008, 221](#)).

4.7. De rechtbank verwerpt het betoog van Wobben dat de inventiviteit van zijn uitvinding uitsluitend kan worden beoordeeld vanuit het oogpunt van een vakman op het gebied van netbeheer. Wobben wijst er in dat ver-

band op dat de uitvinding een oplossing voor een probleem op het gebied van netbeheer betreft. Dat de uitvinding een probleem op het gebied van netbeheer beoogt op te lossen is niet in geschil. De oplossing van dat probleem is echter onmiskenbaar gelegen op het gebied van de windenergietechniek. De oplossing betreft immers, blijkens de titel, conclusies en beschrijving van het octrooi, (een werkwijze voor het bedienen van) een windturbine. Dat brengt mee dat, voor zover windenergie en netbeheer afzonderlijke technische gebieden zijn, de uitvinding op zijn minst mede windenergietechniek betreft en dat derhalve ook de visie en kennis van de vakman op het gebied van windenergie van belang zijn bij de beoordeling van de inventiviteit van die uitvinding.

4.8. Mede gelet op het voorgaande faalt het betoog van Wobben dat de vakman op het gebied van netbeheer voor de oplossing van het probleem dat ten grondslag ligt aan EP 774, niet te rade zou gaan bij documenten op het gebied van windenergietechniek omdat netbeheerders windmolens destijds beschouwden als "onvoorspelbare beesten". Wat er ook van zij van de gestelde visie van netbeheerders op windmolens, uit de door Vestas in het geding gebrachte documenten blijkt genoegzaam dat ook windenergiesdeskundigen op de prioriteitsdatum het netbeheerprobleem dat de uitvinding beoogt op te lossen, onderkenden. Tevens moet worden aangenomen dat in ieder geval deze deskundigen de oplossing van dat probleem (mede) zouden hebben gezocht in de door Vestas in het geding gebrachte documenten op het gebied van windenergie. Uit die documenten, gecombineerd met de algemene vakkennis van de deskundige, vloeit, zoals hierna per document zal worden toegelicht, de uitvinding op voor de hand liggende wijze voort. Dat volstaat voor de conclusie dat die uitvinding niet inventief is. Gelet daarop kan in het midden blijven of ook een deskundige netbeheerder te rade zou zijn gegaan bij de door Vestas in het geding gebrachte documenten.

4.9. In dit verband verwerpt de rechtbank het betoog van Wobben dat het probleem dat zijn uitvinding beoogt op te lossen uitsluitend betrekking heeft op frequentiestijgingen die worden veroorzaakt door de traagheid waarmee conventionele generatoren reageren op schommelingen in de netfrequentie. Blijkens de conclusies is de uitvinding van toepassing op alle stijgingen van de netfrequentie boven bepaalde waarden, ongeacht de oorzaak van de stijging. Ook uit de beschrijving van de uitvinding in het octrooischrift blijkt niet dat de uitvinding beperkt is tot frequentiestijgingen veroorzaakt door traag reagerende conventionele generatoren. Integendeel, de beschrijving stelt een andere oorzaak voorop, te weten de afkoppeling van grote verbruikers, en noemt de traagheid van conventionele generatoren slechts als omstandigheid die de daaruit resulterende frequentiestijging kan verergeren (kolom 1, regel 3). Bij de beoordeling van de inventiviteit kan derhalve in het midden blijven of een deskundige de vermeende traagheid van conventionele generatoren ten tijde van de prioriteitsdatum als een probleem zag.

4.10. Hierna zal worden gemotiveerd op welke wijze de uitvinding voortvloeit uit vier tot de stand van de techniek behorende documenten. In dat kader zal bij verwijzing naar de verschillende elementen van de uitvinding gebruik worden gemaakt van de volgende indeling van de conclusies:

Conclusie	Element
1. Verfahren zum Betreiben einer Windenergieanlage mit einem Generator zum Abgeben elektrischer Leistung an ein elektrisches Netz,	A
wobei die Windenergieanlage einen mit dem Generator gekoppelten Rotor mit Rotorblättern mit Pitchregelung aufweist,	B
<i>dadurch gekennzeichnet,</i>	
dass die von dem Generator an das Netz abgegebene Leistung in Abhängigkeit der Netzfrequenz des elektrischen Netzes geregelt bzw. eingestellt wird und	C
dass die in das Netz eingespeiste Leistung verringert wird, wenn die Netzfrequenz mehr als 3% über ihrem Sollwert liegt.	D
2. Verfahren nach Anspruch 1, <i>dadurch gekennzeichnet,</i>	
dass die vom Generator an das Netz abgegebene Leistung abhängig vom weiteren Anstieg der Netzfrequenz kontinuierlich weiter verringert wird.	E
3. Verfahren nach Anspruch 1, <i>dadurch gekennzeichnet,</i>	
dass die in das Netz eingespeiste Leistung verringert wird, wenn die Netzfrequenz mehr als 6% über ihrem Sollwert liegt.	F
4. Windenergieanlage zur Durchführung des Verfahrens nach einem der vorhergehenden Ansprüche, [zum Abgeben elektrischer Leistung an ein elektrisches Netz],	A'
mit einem Rotor und einem mit dem Rotor gekoppelten elektrischen Generator [...] wobei der Rotor Rotorblätter mit einer Pitchregelung aufweist,	B'
<i>gekennzeichnet durch</i>	
eine Regelungseinrichtung mit einem Frequenzaufnehmer zum Messen der Frequenz der am Netz anliegenden elektrischen Spannung (Strom), und dass die von dem Generator an das Netz abgegebene Leistung in Abhängigkeit der vom Frequenzaufnehmer gemessenen Netzfrequenz einstellbar ist	C'
und dass die Windenergieanlage eine reduzierte Leistung in das Netz einspeist, wenn die Netzfrequenz mehr als 3% über ihrem Sollwert liegt	D'

Heier

4.11. Ten eerste vloeit de uitvinding voor de deskundige op voor de hand liggende wijze voort uit een boek van S. Heier getiteld "Windkraftanlagen im Netzbetrieb" uit 1996 (productie 14 van de zijde van Vestas).

4.12. Niet in geschil is dat deze publicatie de elementen A en A' (aansluiting van een windturbine op het elektriciteitsnet) en B en B' (de pitchregeling) openbaart.

4.13. De elementen C en C' (regeling van het afgegeven vermogen in afhankelijkheid van de netfrequentie) en Den D' (vermindering van het vermogen bij overfrequenties) zijn niet uitdrukkelijk beschreven in Heier. Heier beschrijft echter wel dat, vanwege de groei van het aandeel van windenergie, windturbines op den duur een bijdrage zullen moeten leveren aan de stabilisering van het elektriciteitsnet. Daarbij verwijst Heier verwijst naar oplossingen die destijds werden toegepast in conventionele vermogensgeneratoren. Dat in conventionele generatoren de voornoemde elementen van de conclusies van EP 774 al werden toegepast en dat een deskundige daar op grond van zijn algemene vakkennis mee bekend was, staat als onvoldoende weersproken vast. Het blijkt genoegzaam uit de volgende passage uit de door Vestas overgelegde, en als zodanig niet door Wobben weersproken, verklaring van de deskundige, professor T. Green: "In May 2000, it had been common general knowledge for decades that frequency control

must be exercised in order to maintain the stability of electrical networks. As has been described in paras. 6 14 above, it was also common general knowledge that over-frequency on the grid was to be resolved by a reduction of the power fed to the grid. Mechanical and electronic governors have been used in conventional plant for many years prior to 2000 to serve that purpose (paras. 15 - 22)."

4.14. Dat de specifieke in D en D' en F genoemde waarden van 3%, respectievelijk 6% ten opzichte van de normwaarde niet berusten op uitvinderswerkzaamheid is onweersproken. Hetzelfde geldt voor element E. Derhalve moet worden geconcludeerd dat de gehele uitvinding voor een deskundige op voor de hand liggende wijze voortvloeit uit Heier in combinatie met de algemene vakkennis van de deskundige.

Bruntt

4.15. De uitvinding vloeit ook op een voor de deskundige voor de hand liggende wijze voort uit een document getiteld "Incorporation of Wind Power in the East Danish Power System" van M. Bruntt e.a. (productie 17 van de zijde van Vestas, hierna: Bruntt). In dit document wordt beschreven welke verschijnselen zich kunnen voordoen in elektriciteitsnetten waarin een groot deel van het vermogen wordt geleverd met windenergie. Het document heeft dus duidelijk betrekking op aan een elektriciteitsnet verbonden windturbines (elementen A en A').

4.16. In een paragraaf onder de kop "power regulation" staat de volgende passage: "Obviously requirements to control the active power from the non-dispatchable generators (wind farms and/or CHP's) need to be imposed. One option would be to allow them to produce no more than say 90 % of the maximum power in normal operation, so that there is a power reserve available. With this available power they can perform frequency control, either with or without a dead-band. For the windmills this can be done e.g. with pitch control!" De rechtbank is met Vestas van oordeel dat in deze passage, gelezen in de context van de gehele publicatie, voor de vakman voldoende duidelijk een windturbine met pitchcontrol (elementen B en B') openbaart die het afgegeven vermogen reguleert in afhankelijkheid van de frequentie van het elektriciteitsnet (elementen C en C'). Bovendien noemt Bruntt in de voornoemde passage uitdrukkelijk het gebruik van een deadband. Niet in geschil is dat de vakman zal begrijpen dat daarmee wordt bedoeld op een maatregel die ervoor zorgt dat het regelmechanisme niet reageert op kleine schommelingen in de netfrequentie (elementen D, F en D'). Zoals hiervoor reeds is vastgesteld 4.14, is evenmin weersproken dat de precieze vaststelling van de omvang van de deadband op 3% (D en D'), respectievelijk 6% (F) geen inventieve arbeid vergt.

4.17. Wobben heeft op zich terecht aangevoerd dat de voornoemde passage niet openbaart dat bij een stijgende netfrequentie het door de turbine afgegeven vermogen moet worden gereduceerd (elementen D, E en D'). Zoals hiervoor is overwogen (zie La. 4.13) behoorde die maatregel echter al tot de algemene vakkennis van de deskundige. Derhalve moet worden

geconcludeerd dat de gehele uitvinding voor een deskundige op voor de hand liggende wijze voortvloeit uit Brunt! in combinatie met de algemene vakkennis van de deskundige.

Eltra

4.18. De uitvinding vloeit voort op een voor de deskundige voor de hand liggende wijze voort uit de eisen die de Deense netbeheerder Eltra heeft gesteld aan windturbines en die Eltra heeft vastgelegd in drie versies van een document getiteld Tilslutningsbetingelser for vindmølleparker tilsluttet transmissionsnettet (Specificaties voor het aansluiten van windmolenparken aan het transmissienetwerk) die tot de relevante stand van de techniek behoren (productie 13A-C van de zijde van Vestas, hierna: Eltra).

4.19. Niet in geschil is dat Eltra betrekking heeft op windturbines die op het elektriciteitsnet zijn aangesloten (elementen A en A'). Dat de windturbines voorzien moeten zijn van een pitch-regeling (elementen B en B') is niet, althans niet uitdrukkelijk geopenbaard in Eltra, maar - zoals Vestas onweersproken heeft aangevoerd - behoorde het gebruik van een dergelijke regeling in een windturbine tot de algemene kennis van de vakman.

4.20. Daarnaast wordt in de hierna geciteerde (door Vestas aangeleverde en door Wobben niet betwiste Engelse vertaling van de) passage uit paragraaf 5.2 beschreven op welke wijze de turbine dient te reageren op frequentie afwijkingen: *"In case of large frequency transients after system faults, e.g. if all international a.c. connections are disconnected, or a minor subsystem including the wind farm is isolated from the rest of the system, the wind farm shall contribute to the frequency control. It shall always be possible for the wind farm to contribute to a power reduction at overfrequencies. If there has been a power reduction compared to the possible production before the fault. A power increase could also take place at underfrequency. The control signal may be frequency with dead band and droop, rate of change approx. ten seconds for a full power change."*

De rechtbank is met Vestas van oordeel dat het voor de vakman uit deze passage voldoende duidelijk zal zijn dat het door de windturbine afgegeven vermogen gereduceerd dient te worden in geval van te hoge frequenties en dat daarbij een deadband dient te worden gebruikt (elementen C, D, E, F, C' en D'). Niet geopenbaard is de precieze omvang van de deadband, maar zoals hiervoor reeds is vastgesteld in 4.14, vergt dat geen inventiviteit van de vakman.

4.21. Het beroep van Wobben op paragraaf 3 van Eltra getiteld "frequencies" kan niet leiden tot een andere conclusie omtrent de inventiviteit van de uitvinding van Wobben in het licht van Eltra. Anders dan Wobben meent, leert die passage de vakman niet dat de windturbine het vermogen niet (geleidelijk) zou mogen of dienen te reduceren bij frequentiestijgingen. De passage beschrijft binnen welke frequentiegebieden de windturbine aan het net aangesloten dient te blijven en waarin volledige vermogensafgifte mogelijk dient te zijn. Dat laat onverlet dat als de netfrequentie binnen die gebieden valt, de windturbine een bijdrage dient te

leveren aan de stabiliteit van de netfrequentie op de wijze zoals beschreven in hiervoor aangehaald paragraaf 5.2.

4.22. Evenmin is relevant dat de voornoemde paragraaf 5.2 van Eltra betrekking heeft op aanzienlijke verhogingen van de netfrequentie. Anders dan Wobben betoogt, is EP 774 niet beperkt tot kleine frequentieschommelingen.

Horns Reef

4.23. De uitvinding vloeit ten slotte op een voor de deskundige voor de hand liggende wijze voort uit de als producties 21 en 22 overgelegde onderdelen van een informatiepakket met betrekking tot een door Elsam-project AIS (hierna: Elsam) aanbesteed windmolenpark genaamd "Horns Reef".

4.24. De rechtbank verwerpt het verweer van Wobben dat deze documenten niet tot de stand van de techniek behoren. Wobben betoogt dat de documenten niet zijn geopenbaard en wijst er in dat kader op dat de informatiepakketten door Elsam uitsluitend zijn verstrekt aan "prequalified" aannemers. Uit dat feit leidt Wobben ten onrechte af dat er ten aanzien van de gegevens in de informatiepakketten een geheimhoudingsverplichting gold. Dat de informatie is verstrekt op bijeenkomsten van Elsam die bedoeld waren voor bepaalde geselecteerde aannemers sluit namelijk niet uit dat de informatie openbaar toegankelijk was. Dat dit laatste het geval is blijkt genoegzaam uit de door Vestas overgelegde verklaring van de heer Madsen, die de bijeenkomsten namens Elsam heeft georganiseerd. Hij verklaart uitdrukkelijk dat de informatie niet vertrouwelijk was en dat ook een non-prequalified party de informatie kon opvragen en daadwerkelijk heeft opgevraagd. In het licht van die verklaring acht de rechtbank de openbare toegankelijkheid van de informatiepakketten onvoldoende onderbouwd betwist.

4.25. Tot het eerste informatiepakket behorend bij de bijeenkomst van 18 augustus 1999 (productie 21) behoort een lijst met voorwaarden voor aansluiting van een windmolenpark op het elektriciteitsnet (conditions for connection of windfarms to the transmission grid). Daaruit volgt dat de informatie betrekking heeft op aan een elektriciteitsnet verbonden windturbines (elementen A en A').

4.26. Tot de in dat informatiepakket genoemde vereisten met betrekking tot vermogensafgifte behoren de volgende punten:

- *Control speed*

Production to be reduced to below 20% of rated power in 2 seconds

Pitch control: 8 - 10 deg/sec

Active stall: 6 - 8 deg/sec

[...]

- *Frequency control with deadband and [de rechtbank leest: and] droop in situations where the grid - or part of it - is isolated.*

Het eerste punt openbaart duidelijk dat het windturbines met pitch control (elementen B en B') betreft. Uit het onder het tweede punt genoemde "frequency control with deadband" zal de vakman begrijpen dat er sprake moet zijn van een mechanisme dat het afgegeven ver-

mogen regelt in afhankelijkheid van de netfrequentie (elementen C en C') en dat er sprake dient te zijn van een deadband (elementen D, F en D', vgl. LO. 4.16). Het betoog van Wobben dat het niet duidelijk zou zijn dat in dit verband wordt bedoeld op beïnvloeding van de netfrequentie, acht de rechtbank ongegrond gezien de context, te weten dat het gaat om vereisten voor aansluiting van een windmolenpark op het elektriciteitsnet.

4.27. De door Elsam gestelde eisen met betrekking tot de frequency control hebben, anders dan Wobben betoogt, geen betrekking op het beheer van het park als geheel, maar op het beheer van de afzonderlijke turbines. Er wordt immers uitdrukkelijk gesproken over "control on the individual turbine [...]". Nog duidelijker blijkt dit uit het tweede informatiepakket behorend bij de bijeenkomst van 27 januari 2000 (productie 22). Daarin staat boven de opsomming van de vereisten met betrekking tot frequency control: "To be implemented directly in the wind turbines {...}." Daarnaast vermeldt dit document uitdrukkelijk een "power setpoint in wind turbines derived from frequency measurements in the individual turbines".

4.28. In de documenten wordt niet, althans niet uitdrukkelijk geopenbaard dat het vermogen van de turbine zo moet worden geregeld dat het vermogen al dan niet continuïerlijk wordt gereduceerd bij een stijgende netspanning en dat de omvang van de deadband moet worden vastgesteld op 3% of 6% ten opzichte van de normwaarde (elementen D, E, F en D'). Zoals hiervoor vastgesteld in respectievelijk rechtsoverweging 4.13 en 4.14, vergt de toevoeging van deze onderdelen van EP 774 echter geen inventiviteit van de vakman.

conclusie

4.29. Op grond van het voorgaande moet worden geconcludeerd dat het laten bijdragen van windturbines aan de stabiliteit van de netfrequentie op de wijze die EP 774 voorschrijft, op de prioriteitsdatum grotendeels al was voorzien door Heier, al was doordacht door Bruntt, al was voorschreven door Eltra, en al onderdeel vormde van het Horns Reef project. Op basis van die stand van de techniek en de algemene kennis van de vakman lag de uitvinding waarvoor EP 774 is verleend voor de hand. Derhalve moet EP 774 worden vernietigd bij gebrek aan uitvinderswerkzaamheid.

proceskosten van het incident, alsmede van de hoofdzaak in conventie en reconventie

4.30. Partijen hebben over en weer een veroordeling in de proceskosten als bedoeld in artikel 1019h van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gevorderd. Zij zijn onderling overeengekomen dat deze kosten op het bedrag van € 100.000,00 zullen worden bepaald. Wobben zal als de in het ongelijk gestelde partij worden veroordeeld tot betaling van dat bedrag aan Vestas.

5. De beslissing

De rechtbank

in het incident

5.1. stelt vast dat geen beslissing op de vorderingen hoeft te worden genomen.

in conventie in hoofdzaak

5.2. wijst de vorderingen af.

in reconventie in de hoofdzaak

5.3. vernietigt het Nederlandse deel van EP 774.

in het incident, alsmede in conventie en reconventie in de hoofdzaak

5.4. veroordeelt Wobben in de proceskosten, aan de zijde van Vestas begroot op € 100.000,00,

5.5. verklaart de kostenveroordeling uitvoerbaar bij voorraad.

Dit vonnis is gewezen door mr. Chr.A.J.F.M. Hensen, mr. P.H. Blok en mr. ir. I.H.F. de Vries en in het openbaar uitgesproken op 2 april 2008.
